

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)
της 4ης Μαρτίου 2010*

Στην υπόθεση C-297/08,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 3 Ιουλίου 2008,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την D. Recchia και τους C. Zadra και J.-B. Laignelot, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ιταλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τη G. Palmieri, επικουρούμενης από τον G. Aiello, avvocato dello Stato, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

υποστηριζόμενης από το

Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, εκπροσωπούμενο από τον S. Ossowski, επικουρούμενο από την K. Bacon, barrister,

παρεμβαίνουν,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, C. Toader (εισηγήτρια), K. Schiemann, P. Kūris και L. Bay Larsen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mazák
γραμματέας: R. Şereş, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 3ης Δεκεμβρίου 2009,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Ιταλική Δημοκρατία, παραλείποντας να λάβει για την Περιφέρεια Καμπανίας όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει ότι η αξιοποίηση και η διάθεση των αποβλήτων πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον, ειδικότερα δε παραλείποντας να δημιουργήσει κατάλληλο και ολοκληρωμένο δίκτυο εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4 και 5 της οδηγίας 2006/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2006, περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ L 114, σ. 9).

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

- 2 Η οδηγία 2006/12 κωδικοποιεί, για λόγους σαφήνειας και ορθολογισμού, την οδηγία 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 86).

3 Η δεύτερη, η έκτη, η όγδοη, η ένατη και η δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2006/12 έχουν ως εξής:

«(2) Βασικός στόχος κάθε ρύθμισης στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων πρέπει να είναι η προστασία της υγείας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος από τις επιβλαβείς επιδράσεις που προκαλούνται από τη συγκέντρωση, τη μεταφορά, την επεξεργασία, την εναποθήκευση και την απόθεση των αποβλήτων.

[...]

(6) Προκειμένου να επιτευχθεί υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, τα κράτη μέλη πρέπει, πέραν των ενεργειών για την υπεύθυνη διάθεση και αξιοποίηση των αποβλήτων, να λαμβάνουν μέτρα για τον περιορισμό της παραγωγής αποβλήτων, ιδίως με την προώθηση των καθαρών τεχνολογιών και των ανακυκλώσιμων και αναχρησιμοποίησιμων προϊόντων, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες ή πιθανές δυνατότητες της αγοράς για τα αξιοποιημένα απόβλητα.

[...]

(8) Είναι σημαντικό η Κοινότητα, στο σύνολό της, να καταστεί αυτόνομη όσον αφορά τη διάθεση των αποβλήτων της και είναι σκόπιμο κάθε κράτος μέλος χωριστά να τείνει προς αυτόν το στόχο.

(9) Για την επίτευξη αυτών των στόχων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εκπονούν σχέδια διαχείρισης των αποβλήτων.

(10) Είναι σκόπιμο να μειωθούν οι μετακινήσεις αποβλήτων και, προς τούτο, τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα, στα πλαίσια των σχεδίων διαχείρισης τα οποία έχουν.»

4 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2006/12 ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίζουν ότι η διάθεση ή η αξιοποίηση των αποβλήτων πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να χρησιμοποιούνται διαδικασίες ή μέθοδοι που ενδέχεται να βλάψουν το περιβάλλον, ιδίως δε:

α) χωρίς να δημιουργείται κίνδυνος για το νερό, τον αέρα ή το έδαφος, ούτε για την πανίδα και τη χλωρίδα·

β) χωρίς να προκαλούνται ενοχλήσεις από το θόρυβο ή τις οσμές·

γ) χωρίς να βλάπτονται οι τοποθεσίες και τα τοπία που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

2. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για την απαγόρευση της εγκατάλειψης, της απόρριψης και της ανεξέλεγκτης διάθεσης των αποβλήτων.»

5 Το άρθρο 5 της ως άνω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, σε συνεργασία με άλλα κράτη μέλη εφόσον αυτό παρίσταται αναγκαίο ή σκόπιμο, ώστε να δημιουργηθεί ολοκληρωμένο και κατάλληλο δίκτυο εγκαταστάσεων διάθεσης των αποβλήτων, που λαμβάνει υπόψη τις καλύτερες διαθέσιμες τεχνολογίες που δεν συνεπάγονται υπερβολικό κόστος. Το δίκτυο αυτό πρέπει να επιτρέπει στην Κοινότητα ως σύνολο να καταστεί αυτάρκης στον τομέα της διάθεσης των αποβλήτων της και στα κράτη μέλη να τείνουν χωριστά προς το στόχο αυτό, λαμβανομένων υπόψη των γεωγραφικών συνθηκών ή της ανάγκης ειδικών εγκαταστάσεων για ορισμένες κατηγορίες αποβλήτων.

2. Το κατά την παράγραφο 1 δίκτυο πρέπει να καθιστά δυνατή τη διάθεση των αποβλήτων σε μία από τις πλησιέστερες κατάλληλες εγκαταστάσεις, με χρησιμοποίηση των καταλληλότερων μεθόδων και τεχνολογιών για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.»

6 Το άρθρο 7 της οδηγίας 2006/12 ορίζει τα εξής:

«1. Για την επίτευξη των στόχων των άρθρων 3, 4 και 5, οι αρμόδιες αρχές που προβλέπονται με το άρθρο 6 υποχρεούνται να συντάξουν, το ταχύτερο δυνατό, ένα ή περισσότερα σχέδια διαχείρισης των αποβλήτων. Τα σχέδια αυτά αφορούν, ιδίως:

α) τον τύπο, την ποσότητα και την προέλευση των αποβλήτων που θα πρέπει να αξιοποιηθούν ή να διατεθούν·

β) τις γενικές τεχνικές προδιαγραφές·

γ) όλες τις ειδικές διατάξεις που αφορούν συγκεκριμένους τύπους αποβλήτων·

δ) τις κατάλληλες τοποθεσίες ή εγκαταστάσεις διάθεσης των αποβλήτων.

2. Τα αναφερόμενα στην παράγραφο 1 σχέδια μπορούν να περιλαμβάνουν, παραδείγματος χάριν:

[...]

γ) τα κατάλληλα μέτρα για την ενθάρρυνση της ορθολογικής οργάνωσης της συλλογής, της διαλογής και της επεξεργασίας των αποβλήτων.

3. Τα κράτη μέλη συνεργάζονται, ενδεχομένως, με τα άλλα κράτη μέλη και την Επιτροπή για την εκπόνηση των σχεδίων αυτών, τα οποία γνωστοποιούν στην Επιτροπή.

[...]»

Η εθνική νομοθεσία

7 Τα άρθρα 4 και 5 της οδηγίας 2006/12 μεταφέρθηκαν στην ιταλική έννομη τάξη με το νομοθετικό διάταγμα 152 της 3ης Απριλίου 2006, περί των περιβαλλοντικών προτύπων (τακτικό συμπλήρωμα στην *GURI* αριθ. 96 της 14ης Απριλίου 2006).

8 Το άρθρο 178, παράγραφος 2, του ως άνω διατάγματος ορίζει τα εξής:

«2. Η αξιοποίηση ή η διάθεση των αποβλήτων πρέπει να πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να χρησιμοποιούνται διαδικασίες ή μέθοδοι που ενδέχεται να βλάψουν το περιβάλλον, ιδίως δε:

a) χωρίς να δημιουργείται κίνδυνος για το νερό, τον αέρα ή το έδαφος, ούτε για την πανίδα και τη χλωρίδα·

b) χωρίς να προκαλούνται ενοχλήσεις από το θόρυβο ή τις οσμές·

c) χωρίς να βλάπτονται τα τοπία και οι τοποθεσίες που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και προστατεύονται από την ισχύουσα νομοθεσία.»

- 9 Το άρθρο 182, παράγραφος 3, του εν λόγω διατάγματος προβλέπει τα εξής:

«3. Η διάθεση των αποβλήτων πραγματοποιείται χάρη σε ολοκληρωμένο και κατάλληλο δίκτυο εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων, με εφαρμογή της βέλτιστης διαθέσιμης τεχνολογίας και λαμβανομένης υπόψη της σχέσεως μεταξύ συνολικού κόστους και οφέλους, προκειμένου

a) να επιτευχθεί αυτάρκεια όσον αφορά τη διάθεση των μη επικίνδυνων αστικών αποβλήτων εντός των βελτίστων εδαφικών πλαισίων·

b) να καταστεί δυνατή η διάθεση των αποβλήτων στην κατάλληλη προς τούτο εγκατάσταση η οποία κείται πλησιέστερα προς τον τόπο παραγωγής και συγκεντρώσεώς τους προκειμένου να μειωθούν οι μετακινήσεις αποβλήτων, λαμβανομένων υπόψη των γεωγραφικών συνθηκών ή της ανάγκης ειδικών εγκαταστάσεων για ορισμένες κατηγορίες αποβλήτων·

c) να χρησιμοποιηθούν οι μέθοδοι και τεχνολογίες που είναι πλέον κατάλληλες για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.»

- 10 Ο περιφερειακός νόμος της Περιφέρειας Καμπανίας 10/93, της 10ης Φεβρουαρίου 1993, σχετικά με τους κανόνες και τις διαδικασίες για τη διάθεση των αποβλήτων στην Καμπανία («Norme e procedure per lo smaltimento dei rifiuti in Campania»), καθόρισε 18 ομοιογενείς εδαφικές ζώνες εντός των οποίων, μέσω της υποχρεωτικής συμμετοχής των δήμων που ανήκαν σε αυτές, θα ελάμβανε χώρα η διαχείριση της διαθέσεως των εκεί παραγομένων αστικών αποβλήτων.

Ιστορικό της διαφοράς

- 11 Η υπό κρίση προσφυγή αφορά την Περιφέρεια Καμπανίας, η οποία περιλαμβάνει 551 δήμους, μεταξύ των οποίων και ο Δήμος της Νεαπόλεως. Η περιφέρεια αυτή αντιμετωπίζει προβλήματα διαχείρισεως και διαθέσεως των αστικών αποβλήτων.
- 12 Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ιταλικής Δημοκρατίας που περιέχονται στο υπόμνημα αντικρούσεως, το 1994 η εν λόγω περιφέρεια κηρύχθηκε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και διορίστηκε εντεταλμένος επίτροπος, ο οποίος συγκέντρωνε τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες που κανονικά ανατίθενται σε άλλους δημόσιους φορείς, για να θέσει ταχέως σε εφαρμογή τα αναγκαία μέτρα για την υπέρβαση της κοινώς αποκαλούμενης «κρίσεως των αποβλήτων».
- 13 Το 1997 εγκρίθηκε σχέδιο διαχείρισεως των αστικών αποβλήτων. Το σχέδιο αυτό προέβλεπε σύστημα βιομηχανικών εγκαταστάσεων για τη θερμική αξιοποίηση των αποβλήτων που θα τροφοδοτούνταν από ένα σύστημα διαφοροποιημένης συλλογής το οποίο θα διοργανωνόταν στο επίπεδο της Περιφέρειας Καμπανίας.
- 14 Με την υπουργική απόφαση 2774, της 31ης Μαρτίου 1998, αποφασίστηκε να διοργανωθεί διαγωνισμός για την ανάθεση, για δέκα έτη, της επεξεργασίας των αποβλήτων σε ιδιώτες επιχειρηματίες δυνάμενους να κατασκευάσουν εγκαταστάσεις παραγωγής καυσίμων προερχόμενων από απόβλητα (στο εξής: CDD), καθώς και εγκαταστάσεις αποτέφρωσης και μονάδες θερμικής αξιοποίησης.
- 15 Η εκτέλεση των επίμαχων έργων ανατέθηκε το 2000 στις εταιρίες Fibe SpA και Fibe Campania SpA, μέλη του ομίλου Impregilo. Οι ως άνω εταιρίες θα κατασκεύαζαν και θα διαχειρίζονταν επτά μονάδες παραγωγής CDD και δύο μονάδες θερμικής αξιοποίησης κείμενες, αντιστοίχως, στην Acerra και στη Santa Maria La Fossa. Οι δήμοι

της Περιφέρειας Καμπανίας υποχρεούνται να αναθέσουν την επεξεργασία των αποβλήτων τους στις εν λόγω εταιρίες.

- 16 Εντούτοις, η εκτέλεση του σχεδίου συνάντησε δυσχέρειες εξαιτίας, αφενός, των αντιδράσεων κατοίκων όσον αφορά τις επιλεγείσες τοποθεσίες και, αφετέρου, της μικρής ποσότητας αποβλήτων που περισυνελέγη και παραδόθηκε στην περιφερειακή υπηρεσία. Επιπλέον, υπήρξε καθυστέρηση στην κατασκευή των μονάδων και διαπιστώθηκαν ελλείψεις ως προς τον σχεδιασμό τους, με αποτέλεσμα, λόγω της αδυναμίας επεξεργασίας τους από τις εν λόγω εγκαταστάσεις, τα απόβλητα να συσσωρεύονται στους διαθέσιμους χώρους υγειονομικής ταφής και χώρους εναποθήκευσης μέχρι σημείου κορεσμού τους.
- 17 Η Εισαγγελία Νεαπόλεως κίνησε επίσης έρευνα προκειμένου να αποδειχθούν απάτες στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων. Οι μονάδες παραγωγής CDD της Περιφέρειας Καμπανίας τέθηκαν έτσι υπό δικαστική διαχείριση, πράγμα που κατέστησε αδύνατη την προσαρμογή του εν λόγω εξοπλισμού. Τέλος, οι συμβάσεις μεταξύ της Διοικήσεως και των Fibe SpA και Fibe Campania SpA λύθηκαν, αλλά ο διαγωνισμός για εκ νέου σύναψη των συμβάσεων αυτών για τη διάθεση των αποβλήτων στην ως άνω περιφέρεια απέτυχε επανειλημμένως, ιδίως λόγω ανεπαρκούς αριθμού παραδεκτών προσφορών.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

- 18 Η κατάσταση στην Περιφέρεια Καμπανίας αποτέλεσε αντικείμενο συνομιλιών μεταξύ των υπηρεσιών της Επιτροπής και των ιταλικών αρχών. Έτσι, ο εντεταλμένος επίτροπος για την κρίση των αποβλήτων εξήγησε στην Επιτροπή με το από 16 Μαΐου 2007 έγγραφο τους λόγους για τους οποίους εκδόθηκε το νομοθετικό διάταγμα 61 της 11ης Μαΐου 2007, το οποίο προέβλεπε «έκτακτα μέτρα για την υπέρβαση της κρίσης στον τομέα της διαθέσεως των αποβλήτων στην Περιφέρεια Καμπανίας», στα οποία περιλαμβανόταν ιδίως η κατασκευή τεσσάρων νέων χώρων υγειονομικής ταφής στους Δήμους Serre, Savignano Irpino, Tezigno και Sant'Arcangelo Trimonte.

- 19 Κατά το έγγραφο αυτό, τα προβλεπόμενα έκτακτα μέτρα δικαιολογούνταν «προς αποτροπή του κινδύνου επιδημιών ή άλλων υγειονομικών κρίσεων και χάριν προστασίας της υγείας του πληθυσμού». Με το έγγραφο αυτό αναγνωριζόταν ότι «η κρίση επιτάθηκε προσφάτως λόγω ελλείψεως καταλλήλων χώρων υγειονομικής ταφής για την τελική διάθεση των αποβλήτων» και χαρακτήριζε την κατάσταση αυτή ως «κοινωνική αναταραχή, κίνδυνο για τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών της Καμπανίας και εξαιρετικά ανησυχητική και από περιβαλλοντικής απόψεως», διότι «οι παράνομοι χώροι απόρριψης που δημιουργούνται χωρίς έλεγχο των αρμοδίων δημοσίων φορέων, οι πυρκαγιές που ξεσπούν από μόνες τους ή προκαλούνται εκουσίως σε εγκαταλελειμμένα απόβλητα θίγουν την περιβαλλοντική ακεραιότητα λόγω της διαφυγής ρύπων στην ατμόσφαιρα (ιδίως διοξινών) και στο έδαφος, πράγμα που δημιουργεί κίνδυνο ανεπανόρθωτης ζημίας στον υδροφόρο ορίζοντα».
- 20 Η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι τα μέτρα που είχε λάβει η Ιταλική Δημοκρατία δεν αρκούσαν για να εξασφαλισθεί υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας και ιδίως για να δημιουργηθεί κατάλληλο δίκτυο εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων και ότι, ως εκ τούτου, το ως άνω κράτος μέλος παρέβαινε τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4 και 5 της οδηγίας 2006/12, απέστειλε στο εν λόγω κράτος μέλος, στις 29 Ιουνίου 2007, έγγραφο οχλήσεως με το οποίο το κάλεσε να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του εντός ενός μηνός από τη λήψη του εν λόγω εγγράφου.
- 21 Έπειτα από πρόσκληση της Ιταλικής Δημοκρατίας, αντιπροσωπεία της Επιτροπής μετέβη στη Νεάπολη τον Ιούλιο του 2007 για να συναντήσει τις αρχές και να εξακριβώσει επιτόπου πώς είχε πράγματι η κατάσταση.
- 22 Με έγγραφο της 3ης Αυγούστου 2007, η Ιταλική Δημοκρατία απάντησε στο έγγραφο οχλήσεως, επισυνάπτοντας σημείωμα του γενικού διευθυντή του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Προστασίας του Εδάφους — διεύθυνση ποιότητας ζωής, με ημερομηνία 2 Αυγούστου 2007. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που έλαβε, η Επιτροπή έκρινε σκόπιμο να διευρύνει τις αιτιάσεις της και στην παράβαση των άρθρων 3 και 7 της οδηγίας 2006/12 και έτσι απηύθυνε στο ως άνω κράτος μέλος, στις 23 Οκτωβρίου

2007, συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως με το οποίο το καλούσε να διαβιβάσει τις παρατηρήσεις του εντός δύο μηνών από τη λήψη του εν λόγω εγγράφου.

- 23 Στις 20 Νοεμβρίου 2007 έλαβε χώρα νέα σύσκεψη στις Βρυξέλλες, κατά την οποία η Ιταλική Δημοκρατία παρουσίασε ένα νέο προσχέδιο διαχείρισης των αποβλήτων για την Περιφέρεια Καμπανίας και προέβη σε απολογισμό της πορείας των πραγμάτων, ιδίως σε ό,τι αφορούσε την πρόοδο της κατασκευής ορισμένων εγκαταστάσεων, όπως οι χώροι υγειονομικής ταφής. Το σχέδιο αυτό υιοθετήθηκε στις 28 Δεκεμβρίου 2007.
- 24 Με έγγραφο της 24ης Δεκεμβρίου 2007, η Ιταλική Δημοκρατία απάντησε στο συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως, επισυνάπτοντας στην απάντησή της σημείωμα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Προστασίας του Εδάφους της 21ης Δεκεμβρίου 2007.
- 25 Στις 28 Ιανουαρίου 2008 έλαβε χώρα στη Ρώμη σύσκεψη εφ' όλης της ύλης μεταξύ της Ιταλικής Δημοκρατίας και της Επιτροπής, κατά την οποία, ως προς το ζήτημα της διαχείρισεως των αποβλήτων στην Καμπανία, το ως άνω κράτος μέλος παρουσίασε το περιεχόμενο ενός νέου σχεδίου με το οποίο φιλοδοξούσε να δώσει λύση στην κρίση πριν από το τέλος του Νοεμβρίου του 2008.
- 26 Η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που παρέσχε η Ιταλική Δημοκρατία με τα διάφορα έγγραφά της καθώς και εκείνα που προέρχονταν από άλλες πηγές, όπως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, σωματεία, οργανισμοί και ιδιώτες, απηύθυνε την 1η Φεβρουαρίου 2008 στο ως άνω κράτος μέλος αιτιολογημένη γνώμη και το κάλεσε να συμμορφωθεί προς τη γνώμη αυτή εντός ενός μηνός, δεδομένης της επείγουσας κατάστασης. Η Ιταλική Δημοκρατία απάντησε στην εν λόγω αιτιολογημένη γνώμη με έγγραφο που απέστειλε στις 4 Μαρτίου 2008 στην Επιτροπή, στο οποίο ήταν συνημμένα τρία σημειώματα περιφερειακών αρμόδιων.

- 27 Ενόψει των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.
- 28 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 2ας Δεκεμβρίου 2008, επιτράπηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας να παρέμβει υπέρ της Ιταλικής Δημοκρατίας.

Επί της προσφυγής

- 29 Προς στήριξη της προσφυγής της, η Επιτροπή αιτιάται την Ιταλική Δημοκρατία για παράβαση των άρθρων 4 και 5 της οδηγίας 2006/12 καθόσον, αφενός, δεν δημιούργησε ολοκληρωμένο και κατάλληλο δίκτυο εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων ικανό να εξασφαλίσει αυτάρκεια όσον αφορά τη διάθεση των αποβλήτων βάσει του κριτηρίου της γεωγραφικής εγγύτητας και, αφετέρου, η κατάσταση αυτή δημιούργησε κίνδυνο για την υγεία του ανθρώπου και για το περιβάλλον.
- 30 Η Επιτροπή φρονεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία αναγνωρίζει την παράβαση που της προσάπτεται. Θεωρεί ότι τούτο αποδεικνύεται από το περιεχόμενο των απαντήσεών της κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία. Έτσι, με την απάντησή της στο αρχικό έγγραφο οχλήσεως, η Ιταλική Κυβέρνηση παρουσίασε το εγκεκριμένο το 1997 περιφερειακό σχέδιο διαχειρίσεως των αποβλήτων, αναγνωρίζοντας όμως ότι «έστω και αν καθορίστηκε ορθά με το περιφερειακό σχέδιο, το ολοκληρωμένο σύστημα διαχειρίσεως των αποβλήτων δεν αποτελεί ακόμη, επί του παρόντος, απτή πραγματικότητα», ιδίως διότι υπήρξε σωρεία καθυστερήσεων στην κατασκευή των δύο προβλεφθέντων αποτεφρωτήρων στην Acerra και στην Santa Maria La Fossa, καθώς και διότι έκλεισαν χώροι υγειονομικής ταφής. Οι ιταλικές αρχές αναγνώρισαν έτσι την «παράλυση του συστήματος» και την παράνομη ή ανεξέλεγκτη εγκατάλειψη των αποβλήτων, την οποία χαρακτήρισαν ως «διαδεδομένο στην Καμπανία

φαινόμενο το οποίο κατευθύνεται από το οργανωμένο έγκλημα, για το οποίο οι δικαστικές αρχές έχουν κινήσει διάφορες έρευνες».

- 31 Με την απάντησή της στην αιτιολογημένη γνώμη, η Ιταλική Δημοκρατία επιβεβαίωσε ότι το ζήτημα δεν είχε επιλυθεί και, κατά την Επιτροπή, από τις απαντήσεις του ως άνω κράτους μέλους και ιδίως από τα αναγκαία χρονικά διαστήματα για την υλοποίηση των υποδομών τις οποίες προέβλεπε το τελευταίο σχέδιο διαχείρισεως, καθώς και από τον εγχώριο τύπο, προκύπτει ότι, κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, το εν λόγω κράτος απείχε ακόμη πολύ από τη δημιουργία ολοκληρωμένου και κατάλληλου δικτύου εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων το οποίο να βασίζεται στο κριτήριο της εγγύτητας.
- 32 Επιπλέον, ορισμένες πληροφορίες που ελήφθησαν μετά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας επιβεβαιώνουν την εξακολούθηση της παραβάσεως. Έτσι, με ανακοινώσεις της 21ης και 28ης Απριλίου 2008, τις οποίες απέστειλε στην Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, η Ιταλική Δημοκρατία αναγνώρισε ότι οι προβλεπόμενοι χώροι υγειονομικής ταφής στις θέσεις Savignano Irpino και Sant'Arcangelo Trimonte θα άρχιζαν να λειτουργούν, στην καλύτερη περίπτωση, μόλις τον Ιούλιο του 2008 και ότι, έτσι, μέχρι την ημερομηνία αυτή, ο μοναδικός χώρος υγειονομικής ταφής που θα λειτουργούσε για ολόκληρη την Περιφέρεια Καμπανίας θα ήταν αυτός της Macchia Soprana στον Δήμο Serre.
- 33 Η Επιτροπή στηρίζεται επίσης σε σημείωμα το οποίο απεστάλη στις 4 Ιουνίου 2008 και με το οποίο η Ιταλική Δημοκρατία τής κοινοποίησε το νομοθετικό διάταγμα 90 της 23ης Μαΐου 2008 (τακτικό συμπλήρωμα στην *GURI* αριθ. 120, της 23ης Μαΐου 2008, στο εξής: νομοθετικό διάταγμα 90). Το ίδιο το κείμενο του εν λόγω νομοθετικού διατάγματος αποτελεί ομολογία των ανεπαρκειών του συστήματος διαθέσεως των αποβλήτων στην Περιφέρεια Καμπανίας. Η Επιτροπή υπογραμμίζει επίσης ότι η «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» λόγω της κρίσεως των αποβλήτων δεν είχε αρθεί κατά την ημερομηνία ασκήσεως της υπό κρίση προσφυγής και θα διατηρούνταν μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2009.

- 34 Εντούτοις, διαπιστώνεται ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, η Ιταλική Δημοκρατία αρνείται ότι παρέβη τις υποχρεώσεις της από τα άρθρα 4 και 5 της οδηγίας 2006/12. Ως εκ τούτου, πρέπει να εξεταστεί το βάσιμο των αιτιάσεων που προβάλλει η Επιτροπή προς στήριξη της προσφυγής της.

Επί της παραβάσεως του άρθρου 5 της οδηγίας 2006/12

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 35 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, για να θεωρηθεί ότι κράτος μέλος δημιούργησε ολοκληρωμένο και κατάλληλο δίκτυο εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων, όπως απαιτεί το άρθρο 5 της οδηγίας 2006/12, το εν λόγω κράτος πρέπει να διαθέτει σύνολο τεχνικών δομών οι οποίες να παρέχουν τη δυνατότητα, αφενός, να διατίθενται, χωρίς κίνδυνο για το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία, τα απόβλητα τα οποία είναι αδύνατον να αξιοποιηθούν και/ή να επαναχρησιμοποιηθούν και, αφετέρου, χάριν τηρήσεως των αρχών της αυτάρκειας και της εγγύτητας, να αντιστοιχεί η δυναμικότητα απορρόφησης των εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων, όπως οι αποτεφρωτήρες και οι χώροι υγειονομικής ταφής, στις ποσότητες αποβλήτων οι οποίες ενδεχομένως θα χρειαστεί να διατεθούν στην οικεία περιφέρεια.
- 36 Συναφώς όμως, το σύστημα που έχει διαμορφωθεί στην Περιφέρεια Καμπανίας παρουσιάζει ορισμένες ελλείψεις. Έτσι, η διαφοροποιημένη συλλογή καλύπτει μόνον το 10,6 % των παραγόμενων αποβλήτων έναντι κοινοτικού μέσου όρου 33 % και εθνικού μέσου όρου που κυμαίνεται μεταξύ 19,4 % στις κεντρικές περιφέρειες της Ιταλίας και 38,1 % στις βόρειες περιφέρειες του ως άνω κράτους μέλους.
- 37 Έπειτα, μολονότι οι χώροι υγειονομικής ταφής πρέπει να χρησιμοποιούνται όσο το δυνατόν λιγότερο, διότι αποτελούν τη χειρότερη περιβαλλοντικώς επιλογή, η

πλειονότητα των αποβλήτων της Περιφέρειας Καμπανίας αποτίθεται σε χώρους απορρίψεως ή εγκαταλείπεται παρανόμως. Επιπλέον, οι εγκαταστάσεις παραγωγής CDD με τις οποίες υποτίθεται ότι διατίθενται τα απόβλητα είναι πλημμελείς και περιορίζονται στην πραγματικότητα στην επεξεργασία τους, με αποτέλεσμα να πρέπει εν συνεχεία να αποσταλούν σε άλλη εγκατάσταση για να διατεθούν οριστικώς.

- 38 Οι αποτεφρωτήρες που προβλέπονται στους Δήμους Acerra και Santa Maria La Fossa εξακολουθούν να μην έχουν τεθεί σε λειτουργία, ολόκληρη δε η περιφέρεια δεν διαθέτει παρά έναν και μόνο νόμιμο χώρο υγειονομικής ταφής σε λειτουργία, εκείνον του Δήμου Serre, του οποίου η χωρητικότητα είναι κατά πολύ μικρότερη των πραγματικών αναγκών. Τέλος, πολλοί τόνοι αποβλήτων έχουν μεταφερθεί στη Γερμανία και σε άλλες περιφέρειες της Ιταλίας προκειμένου να διατεθούν, έχει δε υπογραφεί με την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας συμφωνία για συμπληρωματικές αποστολές.
- 39 Κατά την Επιτροπή, στις 2 Μαρτίου 2008, τα κατεσπαρμένα στο οδικό δίκτυο απόβλητα ανέρχονταν σε 55 000 τόνους, προστίθεντο δε στους 110 000 έως 120 000 τόνους αποβλήτων που ανέμεναν την επεξεργασία τους στους δημοτικούς χώρους εναποθήκευσης. Εντούτοις, το Δικαστήριο έκρινε, με την απόφαση της 26ης Απριλίου 2005, C-494/01, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (Συλλογή 2005, σ. I-3331), ότι ένα σύστημα χώρων υγειονομικής ταφής οι οποίοι πλησίαζαν τα όρια του κορεσμού και η ύπαρξη παρανόμων χώρων απορρίψεως σε όλη τη χώρα συνιστούσαν παράβαση του άρθρου 5 της οδηγίας 2006/12.
- 40 Η Ιταλική Δημοκρατία ζητεί την απόρριψη της προσφυγής. Κατ' αυτήν, η αίτηση που αντλείται από παράβαση του άρθρου 5 της οδηγίας 2006/12 βασίζεται σε ανεπαρκή εξέταση των ιστορικών αιτιών της σοβαρής καταστάσεως που επικρατεί στην Περιφέρεια Καμπανίας. Επιπλέον, το ως άνω κράτος μέλος προέβη σε κάθε δυνατή προσπάθεια για να αναχαιτίσει την κρίση αυτή, είτε χρησιμοποιώντας σημαντικά διοικητικά και στρατιωτικά μέσα, είτε με σημαντικές οικονομικές επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν (400 εκατομμύρια ευρώ μεταξύ 2003 και 2008).
- 41 Όσον αφορά τη συλλογή των αποβλήτων, έστω και αν η Ιταλική Δημοκρατία αναγνωρίζει ότι τα αριθμητικά στοιχεία της Επιτροπής για τον μέσο όρο της περιφέρειας

είναι ακριβή, εντούτοις υπογραμμίζει ότι έχουν λάβει χώρα εξαιρετικές πρωτοβουλίες αποκομιδής των αποβλήτων και ότι, γενικώς, υπάρχει άνοδος του επιπέδου διαφοροποιημένης συλλογής στην Περιφέρεια Καμπανίας, την οποία πρόκειται να ενισχύσει η θέση σε εφαρμογή της υπ' αριθ. 3639/08 απόφασης του Προέδρου του Υπουργικού Συμβουλίου. Έτσι, μεταξύ της 14ης Ιανουαρίου και της 1ης Μαρτίου 2008, περισυνελέγησαν 348 000 τόνοι αποβλήτων, ιδίως από τις οδούς, και μεταφέρθηκαν σε ασφαλές σημείο. Μέχρι σήμερα, η συνολική δυναμικότητα διαθέσιμων των αποβλήτων υπερβαίνει την ημερήσια παραγωγή στην περιφέρεια. 530 δήμοι έχουν θέσει σε εφαρμογή αρχικά μέτρα για την πραγματοποίηση διαφοροποιημένης συλλογής, 73 δήμοι (περίπου 370 000 κάτοικοι) έχουν επιτύχει ποσοστά από 50 % έως 90 %, ενώ 134 δήμοι (περίπου ένα εκατομμύριο κάτοικοι) βρίσκονται μεταξύ του 25 % και του 50 %.

- 42 Επιπλέον, τον Ιούνιο του 2008 άνοιξε ο χώρος υγειονομικής ταφής του Savignano Irpino, ακολουθούμενος από εκείνον του San Arcangelo Trimonte. Όσον αφορά τους αποτεφρωτήρες, το νέο σχέδιο του νομοθετικού διατάγματος 90/08 προβλέπει την κατασκευή δύο ακόμη αποτεφρωτήρων στη Νεάπολη και στο Salerno οι οποίοι θα προστεθούν σε εκείνους της Acerra και της Santa Maria La Fossa. Άλλα έργα υποδομής βρίσκονται επίσης υπό κατασκευή, όπως οι χώροι υγειονομικής ταφής των Chiaiano, Terzigno, Sant Tammaro και Andretta ή ακόμη οι εγκαταστάσεις θερμικής αξιοποίησης της Acerra και του Salerno.
- 43 Όσον αφορά τις επτά μονάδες παραγωγής CDD ως προς τις οποίες η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι δεν έχουν τεθεί ακόμη σε λειτουργία, η Ιταλική Δημοκρατία ισχυρίζεται ότι οι δυσλειτουργίες που διαπιστώθηκαν στα εργοστάσια αυτά οφείλονται στη μη εκπλήρωση συμβατικών υποχρεώσεων, ή ακόμη και σε παράνομες ή εγκληματικές ενέργειες, ανεξάρτητες της θελήσεώς της.
- 44 Ως προς τους χώρους υγειονομικής ταφής, η Ιταλική Δημοκρατία αναγνωρίζει μεν ότι κατά την ημερομηνία που ετάχθη με την αιτιολογημένη γνώμη μόνο ο χώρος υγειονομικής ταφής της Macchia Soprana στον Δήμο Serre βρισκόταν σε λειτουργία, αλλά υπογραμμίζει ότι το άνοιγμα άλλων χώρων υγειονομικής ταφής εμποδίστηκε από πράξεις διαμαρτυρίας του πληθυσμού που κατέστησαν μάλιστα αναγκαία την επέμβαση των ενόπλων δυνάμεων.

- 45 Όλες οι ως άνω περιστάσεις είναι ικανές να αποτελέσουν ανωτέρα βία κατά την έννοια της νομολογίας.
- 46 Ως εκ τούτου, η Ιταλική Δημοκρατία φρονεί ότι η παράβαση του άρθρου 5 της οδηγίας 2006/12 δεν μπορεί να καταλογίζεται σε αδράνειά της και υπογραμμίζει, επιπλέον, ότι οι παράνομες εναποθέσεις αποβλήτων στην Περιφέρεια Καμπανίας αποτελούν αντικείμενο μιας συνεχούς προσπάθειας αποκατάστασης και ουδέποτε αποτέλεσαν εναλλακτική λύση την οποία πρότειναν, υπέδειξαν ή ενέκριναν οι εθνικές αρχές, οι οποίες κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια για την αποκομιδή των αποβλήτων αυτών, περιλαμβανομένης της παρέμβασης της αστυνομίας.
- 47 Όσον αφορά τη δυνατότητα αναγνώρισης της υπάρξεως ανωτέρας βίας, η Επιτροπή υπενθυμίζει, με το υπόμνημα απαντήσεως, ότι η έννοια αυτή προϋποθέτει ότι το επίμαχο γεγονός ή η μη πραγματοποίησή του «οφείλ[ονται] σε περιστάσεις ξένες προς αυτόν που την επικαλείται, ασυνήθεις και απρόβλεπτες, οι συνέπειες των οποίων δεν μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί παρ' όλη την επιδειχθείσα επιμέλεια» (απόφαση της 8ης Μαρτίου 1988, 296/86, McNicholl κ.λπ., Συλλογή 1988, σ. 1491, σκέψη 11 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 48 Επιπλέον, στην περίπτωση κατά την οποία ένα γεγονός συνιστά ανωτέρα βία, τα αποτελέσματά της δεν μπορούν να διαρκέσουν παρά μόνο κατά τη διάρκεια ορισμένης περιόδου, δηλαδή κατά τη διάρκεια του χρόνου που είναι ουσιαστικά αναγκαίος σε μια διοικητική αρχή που επιδεικνύει τη συνήθη επιμέλεια για να θέσει τέρμα σε μια ανεξάρτητη της θελήσεως της κρίση (απόφαση της 11ης Ιουλίου 1985, 101/84, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1985, σ. 2629, σκέψη 16).
- 49 Η Επιτροπή υπενθυμίζει πάντως ότι οι ανεπάρκειες του συστήματος διαθέσεως των αποβλήτων στην Περιφέρεια Καμπανίας χρονολογούνται από το 1994. Όσον αφορά τις διαμαρτυρίες και τη διατάραξη της δημοσίας τάξεως στην οποία προέβη ο τοπικός πληθυσμός, τα φαινόμενα αυτά ήταν προβλέψιμα και ουδόλως εξαιρετικά, καθόσον η κρίση και οι προκληθείσες εξ αυτής διαμαρτυρίες αποτελούν ακριβώς τη συνέπεια της συνεχιζόμενης παραβάσεως εκ μέρους των εθνικών αρχών των κατά την οδηγία 2006/12 υποχρεώσεων.

- 50 Όσον αφορά την ύπαρξη εγκληματικών οργανώσεων, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, ακόμη και αν αποδειχθεί, δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη μη εκπλήρωση από το κράτος μέλος των υποχρεώσεων του από την οδηγία 2006/12 (βλ. απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2007, C-263/05, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2007, σ. I-11745, σκέψη 51).
- 51 Όσον αφορά τέλος τη μη τήρηση από τις αναδόχους επιχειρήσεις των συμβατικών δεσμευσεών τους να θέσουν σε λειτουργία τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας των αποβλήτων, η Επιτροπή φρονεί ότι δεν συνιστά ασύνηθες και απρόβλεπτο γεγονός, για τον λόγο ιδίως ότι, αντιθέτως προς όσα ισχυρίζεται η Ιταλική Δημοκρατία, οι αρχές μπορούσαν να προβλέψουν ειδικές ρήτρες για να προφυλαχθούν από το ενδεχόμενο αυτό.
- 52 Όσον αφορά τις ποινικές διώξεις που κίνησε η Εισαγγελία κατά ορισμένων υπευθύνων των επιχειρήσεων αυτών και τη δυσχέρεια που αντιμετωπίζουν οι αρχές ως προς την ανεύρεση άλλου προσώπου που θα υποβάλει προσφορά για την επανέναρξη των εν λόγω δραστηριοτήτων, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία, το κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται διατάξεις, πρακτικές ή καταστάσεις της εσωτερικής του έννομης τάξης για να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και προθεσμιών που επιβάλλει μια οδηγία (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2007, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 51).
- 53 Το Ηνωμένο Βασίλειο περιορίζει τις παρατηρήσεις του στην ερμηνεία του άρθρου 5 της οδηγίας 2006/12. Κατά το κράτος μέλος αυτό, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή ασκώντας την υπό κρίση προσφυγή, οι υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη από τη διάταξη αυτή έχουν εφαρμογή σε εθνικό και όχι σε περιφερειακό επίπεδο. Έτσι, οι αρχές της αυτάρκειας και της εγγύτητας, κατά τις οποίες το ολοκληρωμένο και κατάλληλο δίκτυο εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων «πρέπει να επιτρέπει στην Κοινότητα ως σύνολο να καταστεί αυτάρκης στον τομέα της διαθέσεως των αποβλήτων της και στα κράτη μέλη να τείνουν χωριστά προς το στόχο αυτό», η δε διάθεση πραγματοποιείται «σε μία από τις πλησιέστερες κατάλληλες εγκαταστάσεις», πρέπει να γίνονται αντιληπτές ως αναφερόμενες σε εδαφική βάση κοινοτική ή εθνική, αλλά όχι περιφερειακή.

- 54 Ως εκ τούτου, το ως άνω κράτος μέλος δεν συμμερίζεται την άποψη της Επιτροπής ότι συντρέχει παράβαση του άρθρου 5 της οδηγίας 2006/12 όταν, σε ορισμένη περιφέρεια κράτους μέλους, οι εγκαταστάσεις διαθέσεως των αποβλήτων δεν επαρκούν για να ανταποκριθούν στις ανάγκες διαθέσεως της περιφέρειας αυτής. Ειδικότερα, όπως και το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο έχει οργανωθεί κατ' αυτόν τον τρόπο όσον αφορά τα επικίνδυνα απόβλητα, τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν να μεταφέρουν ορισμένες κατηγορίες αποβλήτων από μια περιφέρεια προκειμένου να υποβληθούν σε επεξεργασία και διάθεση σε εγκαταστάσεις κείμενες σε άλλες περιφέρειες, εφόσον το σύνολο της εθνικής ζήτησης καλύπτεται από το εθνικό δίκτυο εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων.
- 55 Η νομολογία του Δικαστηρίου επιβεβαιώνει επίσης τη θεώρηση αυτή σε εθνικό επίπεδο της αρχής της αυτάρκειας, επιπλέον δε το γράμμα του άρθρου 16, παράγραφος 4, της οδηγίας 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008, για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών (ΕΕ L 312, σ. 3), επιβεβαιώνει την ερμηνεία αυτή, καθόσον το άρθρο αυτό της νέας οδηγίας για τα απόβλητα ορίζει ότι «[ο]ι αρχές της εγγύτητας και της αυτάρκειας δεν συνεπάγονται ότι κάθε κράτος μέλος πρέπει να διαθέτει το πλήρες φάσμα των εγκαταστάσεων τελικής ανάκτησης στο έδαφός του».
- 56 Η Ιταλική Δημοκρατία συμμερίζεται την άποψη του Ηνωμένου Βασιλείου και επισημαίνει ότι η επίδραση της Περιφέρειας Καμπανίας στην εθνική παραγωγή αποβλήτων είναι περιορισμένη.
- 57 Η Επιτροπή, αν και φρονεί ότι τα ερμηνευτικά ζητήματα που θέτει το Ηνωμένο Βασίλειο δεν ασκούν επιρροή στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής, δέχεται ότι τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να καθορίσουν το κατάλληλο διοικητικό επίπεδο για τη διαχείριση των αποβλήτων. Έτσι, για τους σκοπούς της τηρήσεως του άρθρου 5 της οδηγίας 2006/12, το κράτος μέλος έχει τη δυνατότητα να μη διαθέτει παρά μόνο μία εθνική εγκατάσταση, εφόσον αυτή επαρκεί για την επεξεργασία των παραγομένων αποβλήτων, ή απλώς μερικές εξειδικευμένες εγκαταστάσεις, παραδείγματος χάριν τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας των επικίνδυνων αποβλήτων που απαντούν στο Ηνωμένο Βασίλειο.

- 58 Η Επιτροπή υπογραμμίζει εντούτοις ότι, προκειμένου να καθορισθεί ο τρόπος ερμηνείας και εφαρμογής των αρχών της αυτάρκειας και της εγγύτητας, είναι επίσης αναγκαίο να ληφθεί υπόψη η φύση των αποβλήτων καθώς και η παραγόμενη ποσότητά τους. Πάντως, τα οικιακά απόβλητα παράγονται επιτοπώς και καθημερινά, οπότε καταρχήν απαιτείται συλλογή και επεξεργασία σχεδόν άμεση και σε εγγύς σημείο.
- 59 Η Ιταλική Δημοκρατία επέλεξε ως γεωγραφική παράμετρο αυτάρκειας και εγγύτητας τη διαχείριση στο επίπεδο των βέλτιστων εδαφικών περιοχών («ambito territoriale ottimale»). Συναφώς, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι δεν μέμφεται το ως άνω κράτος μέλος για το διοικητικό επίπεδο που επέλεξε προκειμένου να διαμορφώσει ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισεως και διαθέσεως των αποβλήτων. Απεναντίας, μέμφεται το κράτος αυτό διότι δεν διαμόρφωσε τέτοιο σύστημα στην Περιφέρεια Καμπανίας όπου, συγκεκριμένα, δεν γίνεται διάθεση των αποβλήτων σε εγκαταστάσεις κείμενες πλησίον του τόπου παραγωγής τους και οι αποστολές αποβλήτων προς άλλες περιφέρειες ή άλλα κράτη μέλη έχουν αποτελέσει απλώς αποσπασματικές λύσεις ad hoc στην υγειονομική και περιβαλλοντική κρίση και, ως εκ τούτου, δεν αποτελούν μέρος ολοκληρωμένου συστήματος εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 60 Διαπιστώνεται ότι, όπως προκύπτει από τα επιχειρήματα που προέβαλε η Επιτροπή κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία, καθώς και από τα υπομνήματα που υποβλήθηκαν κατά τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, με την προσφυγή της η Επιτροπή αναφέρεται γενικώς στο ζήτημα της διαθέσεως των αποβλήτων στην Περιφέρεια Καμπανίας, και, ειδικότερα, όπως προκύπτει από την απάντησή της στο υπόμνημα παρεμβάσεως που κατέθεσε το Ηνωμένο Βασίλειο, στη διάθεση των αστικών αποβλήτων. Ως εκ τούτου, παρά την απάντηση που έδωσε το εν λόγω θεσμικό όργανο σε ερώτημα που υποβλήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει παράβαση της Ιταλικής Δημοκρατίας όσον αφορά την ειδική κατηγορία των επικίνδυνων αποβλήτων, τα οποία εμπίπτουν εν μέρει στην οδηγία 91/689/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991, για τα επικίνδυνα απόβλητα (ΕΕ L 377, σ. 20).

- 61 Σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/12, τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να δημιουργηθεί ολοκληρωμένο και κατάλληλο δίκτυο εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων το οποίο πρέπει να επιτρέπει, αφενός, στην Κοινότητα ως σύνολο να καταστεί αυτάρκης στον τομέα της διαθέσεως των αποβλήτων της και, αφετέρου, στα κράτη μέλη να τείνουν χωριστά προς τον στόχο αυτό. Προς τούτο, τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τις γεωγραφικές συνθήκες ή την ανάγκη ειδικών εγκαταστάσεων για ορισμένες κατηγορίες αποβλήτων.
- 62 Κατά τη δημιουργία ενός τέτοιου ολοκληρωμένου δικτύου, τα κράτη μέλη διαθέτουν περιθώριο εκτιμήσεως για την επιλογή της εδαφικής βάσεως την οποία κρίνουν κατάλληλη προκειμένου να επιτύχουν αυτάρκεια σε εθνικό επίπεδο, από απόψεως δυναμικότητας διαθέσεως των αποβλήτων, και να παράσχουν κατ' αυτόν τον τρόπο στην Κοινότητα τη δυνατότητα να καταστεί αυτάρκης στον τομέα της διαθέσεως των αποβλήτων της.
- 63 Όπως επισήμανε ορθώς το Ηνωμένο Βασίλειο, ορισμένες κατηγορίες αποβλήτων μπορούν να εμφανίζουν τέτοια ιδιαιτερότητα, όπως παραδείγματος χάριν τα επικίνδυνα απόβλητα, ώστε να είναι εύλογη η συγκέντρωση της επεξεργασίας τους για τους σκοπούς της διαθέσεώς τους σε μία ή περισσότερες μονάδες σε εθνική κλίμακα, ή ακόμη και σε συνεργασία με άλλα κράτη μέλη, όπως προβλέπουν ρητώς τα άρθρα 5, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/12.
- 64 Εντούτοις, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να υπογραμμίσει ότι ένα από τα σημαντικότερα μέτρα που πρέπει να λάβουν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της υποχρεώσεως που υπέχουν, δυνάμει της οδηγίας 2006/12, να εκπονήσουν σχέδια διαχείρισεως, τα οποία μπορούν να περιλαμβάνουν, ιδίως, κατάλληλα μέτρα για την ενθάρρυνση της ορθολογικής οργάνωσης της συλλογής, της διαλογής και της επεξεργασίας των αποβλήτων, είναι η προβλεπόμενη από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της ως άνω οδηγίας επεξεργασία των αποβλήτων στην πλησιέστερη εγκατάσταση (βλ. απόφαση της 9ης Ιουνίου 2009, C-480/06, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 2009, σ. I-4747, σκέψη 37).

- 65 Έτσι, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι τα κριτήρια για την επιλογή της θέσεως των εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων πρέπει να καθορίζονται υπό το πρίσμα των σκοπών της οδηγίας 2006/12 στους οποίους συγκαταλέγονται κυρίως η προστασία της υγείας και του περιβάλλοντος καθώς και η δημιουργία ολοκληρωμένου και κατάλληλου δικτύου εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων, το οποίο πρέπει ιδίως να καθιστά δυνατή τη διάθεση των αποβλήτων σε μία από τις πλησιέστερες κατάλληλες εγκαταστάσεις. Συνεπώς, αυτά τα κριτήρια επιλογής θέσεως πρέπει να συνίστανται, ιδίως, στην απόσταση των εν λόγω χώρων από τις κατοικημένες περιοχές όπου παράγονται τα απόβλητα, στην απαγόρευση δημιουργίας εγκαταστάσεων πλησίον ευαίσθητων ζωνών και στην ύπαρξη κατάλληλων υποδομών για τη μεταφορά των αποβλήτων, όπως τη σύνδεση με δίκτυα μεταφοράς (βλ. απόφαση της 1ης Απριλίου 2004, C-53/02 και C-217/02, Commune de Braine-le-Château κ.λπ., Συλλογή 2004, σ. I-3251, σκέψη 34).
- 66 Επομένως, όσον αφορά τα μη επικίνδυνα αστικά απόβλητα, τα οποία δεν προϋποθέτουν, καταρχήν, ειδικές εγκαταστάσεις όπως εκείνες που απαιτούνται για την επεξεργασία των επικίνδυνων αποβλήτων, τα κράτη μέλη οφείλουν να καταβάλουν προσπάθειες ώστε να διαθέτουν δίκτυο ανταποκρινόμενο στην ανάγκη ύπαρξης εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων όσο το δυνατόν πλησιέστερα στους τόπους παραγωγής, υπό την επιφύλαξη της δυνατότητας διοργανώσεως τέτοιου δικτύου στο πλαίσιο διαπεριφερειακών ή και διασυνοριακών συνεργασιών ανταποκρινόμενων στην αρχή της εγγύτητας.
- 67 Ως εκ τούτου, όπως τόνισε η Επιτροπή, όταν κράτος μέλος έχει ειδικότερα επιλέξει, στο πλαίσιο του ενός ή των περισσότερων «σχ[εδίων του] διαχείρισεως των αποβλήτων» κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/12, να διοργανώσει την κάλυψη του εδάφους του σε περιφερειακή βάση, πρέπει να συναχθεί ότι κάθε περιφέρεια που διαθέτει περιφερειακό σχέδιο πρέπει, καταρχήν, να εξασφαλίζει την επεξεργασία και τη διάθεση των αποβλήτων της κατά το δυνατόν πλησιέστερα προς τον τόπο παραγωγής τους. Ειδικότερα, η αρχή της επανορθώσεως των καταστροφών του περιβάλλοντος κατά προτεραιότητα στην πηγή, η οποία θεσπίζεται όσον αφορά τη δράση της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος με το άρθρο 191 ΣΛΕΕ, συνεπάγεται ότι εναπόκειται σε κάθε περιφέρεια, δήμο ή άλλη τοπική οντότητα να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την αποδοχή, την επεξεργασία και τη διάθεση των ιδίων αποβλήτων και ότι αυτά πρέπει να διατίθενται σε τόπο όσο το δυνατό πλησιέστερο προς τον τόπο της παραγωγής τους, ώστε να περιορίζεται κατά το δυνατόν η μεταφορά τους (βλ. απόφαση της 17ης Μαρτίου 1993, C-155/91, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1993, σ. I-939, σκέψη 13 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 68 Ως εκ τούτου, στο εθνικό αυτό δίκτυο που καθορίζεται από το κράτος μέλος, αν μια περιφέρεια στερείται, σε μεγάλο βαθμό και για σημαντικό χρονικό διάστημα, επαρκών υποδομών για να καλύψει τις ανάγκες της ως προς τη διάθεση των αποβλήτων, μπορεί να συναχθεί ότι οι σοβαρές αυτές ανεπάρκειες σε περιφερειακό επίπεδο μπορούν να θίξουν το εν λόγω εθνικό δίκτυο εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων, το οποίο θα παύσει να διαθέτει τον απαιτούμενο από την οδηγία 2006/12 ολοκληρωμένο και κατάλληλο χαρακτήρα και το οποίο πρέπει να επιτρέψει στο οικείο κράτος μέλος να τείνει χωριστά προς τον στόχο της αυτάρκειας, όπως τον ορίζει το άρθρο 5, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας.
- 69 Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι, όπως υπογράμμισε η Επιτροπή, η Ιταλική Δημοκρατία επέλεξε η ίδια τη διαχείριση των αποβλήτων στο επίπεδο της Περιφέρειας Καμπανίας ως «βέλτιστη εδαφική περιοχή». Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τον περιφερειακό νόμο του 1993 και από το περιφερειακό σχέδιο διαχείρισεως των αποβλήτων του 1997, όπως τροποποιήθηκε με το σχέδιο του 2007, αποφασίστηκε, προς επίτευξη αυτάρκειας σε περιφερειακό επίπεδο, να επιβληθεί στους δήμους της Περιφέρειας Καμπανίας να παραδίδουν τα απόβλητα που συλλέγονται στο έδαφός τους στην περιφερειακή υπηρεσία, δεδομένου εξάλλου ότι μια τέτοια υποχρέωση δικαιολογούνται από την ανάγκη διασφάλισης ενός επιπέδου δραστηριότητας απαραίτητου για τη βιωσιμότητα των εγκαταστάσεων επεξεργασίας προκειμένου να διατηρηθούν οι δυναμικότητες επεξεργασίας που συνέβαλλαν στην υλοποίηση της αρχής της αυτάρκειας σε εθνικό επίπεδο (βλ. απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2001, C-324/99, DaimlerChrysler, Συλλογή 2001, σ. I-9897, σκέψη 62).
- 70 Επιπλέον, καθόσον, κατά τους ισχυρισμούς της Ιταλικής Δημοκρατίας, αφενός, η παραγωγή αστικών αποβλήτων της Περιφέρειας Καμπανίας αντιπροσωπεύει το 7 % της εθνικής παραγωγής, ήτοι μη αμελητέο τμήμα της, και, αφετέρου, ο πληθυσμός της εν λόγω περιφέρειας αντιπροσωπεύει περίπου το 9 % του εθνικού πληθυσμού, η σημαντική ανεπάρκεια ως προς τη δυναμικότητα της εν λόγω περιοχής για τη διάθεση των αποβλήτων της είναι ικανή να περιορίσει σημαντικά την ικανότητα του οικείου κράτους μέλους προς επίτευξη του σκοπού της αυτάρκειας σε εθνικό επίπεδο.

- 71 Υπ' αυτές τις συνθήκες, πρέπει να εξετασθεί αν, στο πλαίσιο του ιταλικού εθνικού δικτύου εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων, η εν λόγω περιφέρεια διαθέτει επαρκείς εγκαταστάσεις οι οποίες παρέχουν δυνατότητα διαθέσεως των αστικών αποβλήτων πλησίον του τόπου παραγωγής τους.
- 72 Συναφώς, η Ιταλική Δημοκρατία αναγνώρισε ότι οι εγκαταστάσεις σε λειτουργία, είτε επρόκειτο για χώρους υγειονομικής ταφής, είτε για αποτεφρωτήρες είτε για σταθμούς θερμικής αξιοποίησης, δεν ήταν επαρκείς σε αριθμό για να καλύψουν τις ανάγκες διαθέσεως των αποβλήτων της Περιφέρειας Καμπανίας.
- 73 Ειδικότερα, δέχθηκε ότι, κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, ένας και μόνο χώρος υγειονομικής ταφής λειτουργούσε για ολόκληρη την Περιφέρεια Καμπανίας, ότι οι εγκαταστάσεις παραγωγής CDD της εν λόγω περιφέρειας δεν παρείχαν δυνατότητα οριστικής διαθέσεως των αποβλήτων και ότι οι προβλεφθέντες αποτεφρωτήρες στην Acerra και στη Santa Maria La Fossa εξακολουθούσαν να μην έχουν τεθεί σε λειτουργία.
- 74 Όπως προκύπτει από το περιφερειακό σχέδιο διαχείρισεως των αποβλήτων που εγκρίθηκε το 1997 και από τα μεταγενέστερα σχέδια που υιοθέτησαν οι ιταλικές αρχές προς εξεύρεση λύσεως στην κρίση των αποβλήτων, οι εν λόγω αρχές θεώρησαν μεταξύ άλλων ότι, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες διαθέσεως των αστικών αποβλήτων στην Περιφέρεια Καμπανίας έπρεπε να τεθούν σε λειτουργία και άλλοι χώροι υγειονομικής ταφής, όπως αυτοί των Savignano Irpino και Sant'Arcangelo Trimonte, έπρεπε να προστεθούν δύο ακόμη αποτεφρωτήρες σε εκείνους που είχαν προβλεφθεί στην Acerra και στη Santa Maria La Fossa και ότι οι εγκαταστάσεις παραγωγής CDD έπρεπε να καταστούν πραγματικά λειτουργικές.
- 75 Μολονότι το άρθρο 5 της οδηγίας 2006/12 επιτρέπει τη διαπεριφερειακή συνεργασία όσον αφορά τη διαχείριση και τη διάθεση των αποβλήτων, ή ακόμη και τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών, εντούτοις εν προκειμένω δεν κατέστη δυνατό, έστω και

με τη βοήθεια άλλων περιφερειών της Ιταλίας και των γερμανικών αρχών, να αποκατασταθεί το δομικό έλλειμμα σε αναγκαίες εγκαταστάσεις για τη διάθεση των αστικών αποβλήτων που παράγονται στην Περιφέρεια Καμπανίας. Τούτο μαρτυρούν οι μεγάλες ποσότητες αποβλήτων που συσσωρεύτηκαν στο οδικό δίκτυο της ως άνω περιφέρειας.

- 76 Την κατάσταση επιδείνωσε εξάλλου το χαμηλό ποσοστό διαφοροποιημένης συλλογής αποβλήτων στην Περιφέρεια Καμπανίας σε σύγκριση με τον εθνικό και τον κοινοτικό μέσο όρο.
- 77 Η Ιταλική Δημοκρατία ισχυρίστηκε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι κατέβαλε προσπάθειες να αποκαταστήσει την κατάσταση στην Περιφέρεια Καμπανίας και την ενημέρωσε για την πραγματική έναρξη λειτουργίας, μετά τις 2 Μαΐου 2008, των χώρων υγειονομικής ταφής των Savignano Irpino και San Arcangelo Trimonte καθώς και για τα προβλεπόμενα στο νέο σχέδιο της 23ης Μαΐου 2008 μέτρα, στα οποία περιλαμβάνονταν η κατασκευή τεσσάρων ακόμη χώρων υγειονομικής ταφής, δύο ακόμη αποτεφρωτήρων, καθώς και των εγκαταστάσεων θερμικής αξιοποίησης της Acerra και του Salerno. Επιπλέον, το ποσοστό διαφοροποιημένης συλλογής είναι σαφώς βελτιωμένο και η ημερήσια δυναμικότητα διαθέσεως των αποβλήτων στην περιφέρεια υπερβαίνει την παραγωγή, οπότε η κρίση των αποβλήτων βαίνει προς το τέλος της.
- 78 Έστω και αν τα μέτρα αυτά αποδεικνύουν ότι έχουν αναληφθεί ορισμένες πρωτοβουλίες για την επίλυση των προβλημάτων της Περιφέρειας Καμπανίας, εντούτοις η Ιταλική Δημοκρατία με τον τρόπο αυτό αναγνωρίζει σαφώς ότι, κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, οι υφιστάμενες λειτουργικές εγκαταστάσεις στην Περιφέρεια Καμπανίας απείχαν πολύ από το να καλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες της ως άνω περιφέρειας όσον αφορά τη διάθεση των αποβλήτων.
- 79 Επιπλέον, εν πάση περιπτώσει, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι η ύπαρξη παραβάσεως εκτιμάται με γνώμονα την κατάσταση

του κράτους μέλους κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, χωρίς το Δικαστήριο να λαμβάνει υπόψη μεταγενέστερες μεταβολές (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 14ης Σεπτεμβρίου 2004, C-168/03, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2004, σ. I-8227, σκέψη 24, και της 27ης Οκτωβρίου 2005, C-23/05, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, Συλλογή 2005, σ. I-9535, σκέψη 9).

- 80 Η Ιταλική Δημοκρατία ισχυρίζεται ακόμη ότι η προσαπτόμενη παράβαση δεν είναι καταλογιστέα στην ίδια, αλλ' αντιθέτως σε ορισμένα συμβάντα που συνιστούσαν ανωτέρα βία, όπως η αντίδραση των κατοίκων στην εγκατάσταση χώρων υγειονομικής ταφής στο έδαφος των δήμων τους, η ύπαρξη εγκληματικών δραστηριοτήτων στην περιφέρεια καθώς και η μη εκτέλεση από τους αντισυμβαλλομένους της Διοικήσεως των υποχρεώσεών τους όσον αφορά την κατασκευή ορισμένων αναγκαίων για την περιφέρεια εγκαταστάσεων.
- 81 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η διαδικασία του άρθρου 258 ΣΛΕΕ στηρίζεται στην αντικειμενική διαπίστωση της μη τηρήσεως, εκ μέρους κράτους μέλους, των υποχρεώσεων που υπέχει από τη Συνθήκη ή από πράξη του παραγωγού δικαίου (βλ. αποφάσεις της 1ης Μαρτίου 1983, 301/81, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1983, σ. 467, σκέψη 8, και της 4ης Μαΐου 2006, C-508/03, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Συλλογή 2006, σ. I-3969, σκέψη 67).
- 82 Εφόσον έχει γίνει μια τέτοια διαπίστωση, όπως εν προκειμένω, δεν ασκεί επιρροή το αν η παράβαση που προσάπτεται στο κράτος μέλος οφείλεται στη βούλησή του, στην αμέλειά του ή ακόμη σε τεχνικές δυσχέρειες τις οποίες αντιμετώπισε (απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 1998, C-71/97, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 1998, σ. I-5991, σκέψη 15).
- 83 Όσον αφορά την εναντίωση του τοπικού πληθυσμού στην εγκατάσταση ορισμένων μονάδων διαθέσεως των αποβλήτων, κατά πάγια νομολογία, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επικαλούνται εσωτερικές καταστάσεις, όπως είναι οι δυσχέρειες εφαρμογής

που ανακύπτουν στο στάδιο της εκτελέσεως ορισμένης κοινοτικής πράξεως, περιλαμβανομένων και των δυσχερειών εκείνων που συνδέονται με την εναντίωση των πολιτών, προκειμένου να δικαιολογήσουν τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και προθεσμιών που απορρέουν από κανόνες του κοινοτικού δικαίου (βλ. αποφάσεις της 7ης Απριλίου 1992, C-45/91, Επιτροπή κατά Ελλάδα, Συλλογή 1992, σ. I-2509, σκέψεις 20 και 21, και της 9ης Δεκεμβρίου 2008, C-121/07, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2008, σ. I-9159, σκέψη 72).

⁸⁴ Σχετικά με την ύπαρξη εγκληματικών δραστηριοτήτων ή προσώπων που φέρονται ως ενεργούντα «στα όρια της νομιμότητας» και δραστηριοποιούνται στον τομέα της διαχείρισεως των αποβλήτων, αρκεί η επισήμανση ότι το γεγονός αυτό, ακόμη και αν αποδειχθεί, δεν μπορεί να δικαιολογήσει την εκ μέρους του κράτους μέλους αυτού μη εκπλήρωση των υποχρεώσεών του από την οδηγία 2006/12 (προπαρατεθείσα απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2007, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 51).

⁸⁵ Όσον αφορά τη μη εκπλήρωση συμβατικών υποχρεώσεων εκ μέρους των επιχειρήσεων που είχαν αναλάβει την ευθύνη για την κατασκευή ορισμένων εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων, αρκεί επίσης να υπομνησθεί ότι, καίτοι η έννοια της ανωτέρας βίας δεν προϋποθέτει απόλυτη αδυναμία, απαιτεί εντούτοις η μη πραγματοποίηση του γεγονότος περί του οποίου πρόκειται να οφείλεται σε περιστάσεις ξένες προς αυτόν που την επικαλείται, ασυνήθεις και απρόβλεπτες, οι συνέπειες των οποίων δεν μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί όση επιμέλεια και αν είχε καταβληθεί (προπαρατεθείσα απόφαση McNicholl κ.λπ., σκέψη 11).

⁸⁶ Πάντως, μια επιμελής διοικητική αρχή θα είχε λάβει τα αναγκαία μέτρα, είτε για να προφυλαχθεί από την επίμαχη μη εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεων στην Περιφέρεια Καμπανίας, είτε για να βεβαιωθεί ότι, παρά ταύτα, η πραγματική και έγκαιρη κατασκευή των αναγκαίων υποδομών για τη διάθεση των αποβλήτων της περιφέρειας θα ήταν εξασφαλισμένη.

- 87 Όσον αφορά την αιτίαση της Ιταλικής Δημοκρατίας κατά της Επιτροπής με την οποία παραπονείται για την εκ μέρους της Επιτροπής άσκηση της υπό κρίση προσφυγής αφού είχε παρέλθει σειρά ετών από την επέλευση της κρίσεως των αποβλήτων και ενώ το ως άνω κράτος μέλος έχει λάβει τα μέτρα που εξασφαλίζουν την έξοδο από την κρίση, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι κανόνες του άρθρου 258 ΣΛΕΕ έχουν εφαρμογή χωρίς η Επιτροπή να υποχρεούται να τηρήσει ορισμένη προθεσμία (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 16ης Μαΐου 1991, C-96/89, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 1991, σ. I-2461, σκέψη 15, και της 24ης Απριλίου 2007, C-523/04, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 2007, σ. I-3267, σκέψη 38). Επομένως, το εν λόγω κοινοτικό όργανο έχει την εξουσία να εκτιμά κατά ποιο χρονικό σημείο πρέπει να ασκηθεί η προσφυγή και έτσι δεν εναπόκειται καταρχήν στο Δικαστήριο να ελέγξει μια τέτοια εκτίμηση (απόφαση της 10ης Μαΐου 1995, C-422/92, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1995, σ. I-1097, σκέψη 18).
- 88 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι η Ιταλική Δημοκρατία, μη έχοντας εξασφαλίσει ότι, στο πλαίσιο της περιφερειακής διαχείρισεως των αποβλήτων στην Περιφέρεια Καμπανίας, η εν λόγω περιφέρεια διαθέτει αρκετές εγκαταστάσεις που να της παρέχουν τη δυνατότητα να διαθέτει τα αστικά απόβλητά της πλησίον του τόπου παραγωγής τους, δεν εκπλήρωσε την υποχρέωσή της να δημιουργήσει κατάλληλο και ολοκληρωμένο δίκτυο εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων που να της παρέχει τη δυνατότητα να τείνει προς τον στόχο να καταστεί αυτάρκης στον τομέα της διαθέσεως των αποβλήτων της, και, ως εκ τούτου, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5 της οδηγίας 2006/12.

Επί της παραβάσεως του άρθρου 4 της οδηγίας 2006/12

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 89 Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η Ιταλική Δημοκρατία ουδέποτε αρνήθηκε την ύπαρξη καταστάσεως εξαιρετικά επικίνδυνης για το περιβάλλον και την υγεία του ανθρώπου, η οποία είναι απόρροια της ελλείψεως ολοκληρωμένου και κατάλληλου δικτύου εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων. Αντιθέτως, το ως άνω κράτος μέλος έχει αναγνωρίσει τούτο ρητώς.

- 90 Στηριζόμενη ειδικότερα στις αποφάσεις της 26ης Απριλίου 2007, C-135/05, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 2007, σ. I-3475) και της 24ης Μαΐου 2007, C-361/05, Επιτροπή κατά Ισπανίας, η Επιτροπή φρονεί ότι αναμφισβήτητα τα απόβλητα τα κατεσπαρμένα στο οδικό δίκτυο καθώς και εκείνα που αναμένουν την επεξεργασία τους στους χώρους εναποθήκευσης υποβαθμίζουν σημαντικά το περιβάλλον και το τοπίο και αποτελούν πραγματική απειλή τόσο για το περιβάλλον όσο και για την υγεία του ανθρώπου. Ειδικότερα, οι συσσωρεύσεις αυτές αποβλήτων δύνανται να προκαλέσουν μόλυνση του εδάφους και του υδροφόρου ορίζοντα, διαφυγή ρύπων στην ατμόσφαιρα λόγω της αυτανάφλεξης των αποβλήτων και των πυρκαγιών που προκαλούνται από τον πληθυσμό, συνακόλουθη μόλυνση των γεωργικών προϊόντων και του πόσιμου ύδατος ή ακόμη και δύσοσμες αναθυμιάσεις.
- 91 Η Ιταλική Δημοκρατία υποστηρίζει, στηριζόμενη σε μελέτη των υπηρεσιών του εντεταλμένου επιτρόπου, ότι η κατάσταση στην Περιφέρεια Καμπανίας όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων δεν είχε επιπτώσεις για τη δημόσια ασφάλεια ούτε για την υγεία του ανθρώπου. Φρονεί επίσης ότι η αιτίαση της Επιτροπής είναι υπερβολικά γενική, δεδομένου ότι δεν προσδιορίζει σε ποια από τις τρεις περιπτώσεις (υπό τα στοιχεία α', β' και γ') του άρθρου 4 της οδηγίας 2006/12 αναφέρεται η υπό κρίση προσφυγή.
- 92 Επιπλέον, η Ιταλική Δημοκρατία φρονεί ότι η Επιτροπή δεν παρέχει καμία απόδειξη προς θεμελίωση των ισχυρισμών της. Αρκείται να στηριχθεί στις διαπιστώσεις στις οποίες πρόβη το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σχετικά με την ύπαρξη παράνομων χώρων απόρριψης στο ιταλικό έδαφος. Επιπλέον, επιχειρεί να συναγάγει αυτομάτως, από την παράβαση του άρθρου 5 της οδηγίας 2006/12, παράβαση του άρθρου 4 της ως άνω οδηγίας.
- 93 Τέλος, οι ιταλικές αρχές παρακολούθησαν στενά την επίπτωση στην υγεία του ανθρώπου των εγκαταλελειμμένων στις οδούς αποβλήτων χωρίς να παρατηρηθεί καμία αύξηση του αριθμού των λοιμωδών νόσων ούτε της θνησιμότητας από όγκους ή συγγενείς ανωμαλίες συνδεόμενη με την ύπαρξη ανεξέλεγκτων χώρων

απορρίψεως αποβλήτων. Όσον αφορά τη ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα, με την εξαίρεση δύο μεμονωμένων υπερβάσεων σε περιορισμένες ζώνες, ο υδροφόρος ορίζοντας και τα υπόγεια ύδατα δεν παρουσίασαν χημικές ή βιολογικές ανωμαλίες. Το ίδιο ισχύει όσον αφορά την έκθεση του πληθυσμού στην αιθάλη των πυρκαγιών που προκαλούνται από τους σωρούς αποβλήτων ως προς την οποία, με την εξαίρεση μίας περιπτώσεως, δεν διαπιστώθηκε κανένας κίνδυνος.

- 94 Όσον αφορά τη μελέτη στην οποία στηρίζεται η Ιταλική Δημοκρατία, στην οποία αναφέρεται ότι «ακόμη και κατά την πλέον οξεία φάση της κρίσεως στην Καμπανία, ουδεμία επίπτωση διαπιστώθηκε για τη δημόσια ασφάλεια και ειδικότερα για τη δημόσια υγεία», η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι τα πορίσματα της εν λόγω μελέτης, η οποία συνυπογράφεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, «επιβεβαιώνουν την εντύπωση περί υπάρξεως ανωμαλιών που επισημάνθηκε ως προς τη ζώνη που κείται βορειοανατολικά της επαρχίας της Νεαπόλεως και νοτιοδυτικά της επαρχίας της Caserta· η ζώνη αυτή είναι και εκείνη στην οποία οι παράνομες πρακτικές διαθέσεως και αποτεφρώσεως των αστικών και των επικίνδυνων στερεών αποβλήτων είναι συχνότερες». Η μελέτη αυτή επιβεβαίωσε επίσης «την παραδοχή ότι οι υπερβολικά υψηλοί δείκτες θνησιμότητας και ανωμαλιών τείνουν να συγκεντρώνονται στις ζώνες στις οποίες η παρουσία γνωστών χώρων διαθέσεως αποβλήτων είναι εντονότερη» και, εν πάση περιπτώσει, δείχνει ότι «[...] η έλλειψη ευκρίνειας των υγειονομικών δεδομένων και [...] η ανεπάρκεια των περιβαλλοντικών δεδομένων [...] πιθανώς οδηγούν σε υποτίμηση του κινδύνου».

- 95 Ο ισχυρισμός της Ιταλικής Δημοκρατίας περί απουσίας επιπτώσεων για την υγεία όχι μόνον δεν τεκμηριώνεται από επιστημονικά αποδεικτικά στοιχεία προσκομισθέντα από το ίδιο το ως άνω κράτος μέλος, αλλά επιπλέον φαίνεται να εξαρτά την παράβαση του άρθρου 4 της οδηγίας 2006/12 από την πραγματική ύπαρξη προβλημάτων υγείας που μπορούν να αποδοθούν απευθείας στην κρίση των αποβλήτων. Εντούτοις, η Επιτροπή φρονεί αντιθέτως ότι οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το εν λόγω άρθρο 4 έχουν προληπτικό χαρακτήρα. Έτσι, τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για την αποφυγή των καταστάσεων που ενέχουν κινδύνους. Εν

προκειμένω, η ύπαρξη καταστάσεων επικίνδυνων για το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία είναι παραπάνω από βέβαιη, διαρκεί εδώ και πολύ καιρό και είναι αποτέλεσμα της συμπεριφοράς ή μάλλον της αδράνειας των αρμοδίων ιταλικών αρχών.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- ⁹⁶ Εκ προοιμίου, πρέπει να υπομνησθεί ότι, καίτοι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/12 δεν ορίζει επακριβώς το περιεχόμενο των μέτρων που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να εξασφαλιζέται ότι η διάθεση των αποβλήτων πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον, εντούτοις δεσμεύει τα κράτη μέλη ως προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, καταλείποντάς τους περιθώριο εκτιμήσεως κατά την αξιολόγηση της αναγκαιότητας των μέτρων αυτών (αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 1999, C-365/97, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1999, σ. I-7773, σκέψη 67, και της 18ης Νοεμβρίου 2004, C-420/02, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 2004, σ. I-11175, σκέψη 21).
- ⁹⁷ Επομένως, δεν είναι, καταρχήν, δυνατό να συναχθεί αυτομάτως από το ασύμβατο μιας πραγματικής καταστάσεως με τους καθοριζόμενους στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/12 σκοπούς ότι το οικείο κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω διάταξη, ήτοι ότι παρέλειψε να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει ότι τα απόβλητα διατίθενται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον. Εντούτοις, η εξακολούθηση αυτής της καταστάσεως, ιδίως όταν επιφέρει σημαντική υποβάθμιση του περιβάλλοντος η οποία διατηρείται επί μακρόν χωρίς επέμβαση των αρμοδίων αρχών, ενδέχεται να σημαίνει ότι τα κράτη μέλη έχουν υπερβεί τα όρια της εξουσίας εκτιμήσεως που τους παρέχει η διάταξη αυτή (προπαρατεθείσες αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 1999, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 68, και της 18ης Νοεμβρίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας, σκέψη 22).

- 98 Όσον αφορά τη γεωγραφική έκταση της προβαλλομένης παραβάσεως, το γεγονός ότι η Επιτροπή με την προσφυγή της ζητεί να διαπιστωθεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία παρέβη την υποχρέωσή της να λάβει τα αναγκαία μέτρα μόνο στην Περιφέρεια Καμπανίας δεν μπορεί να έχει επιπτώσεις στην ενδεχόμενη διαπίστωση παραβάσεως (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1999, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 69).
- 99 Ειδικότερα, οι συνέπειες της μη τηρήσεως της υποχρέωσεως που απορρέει από το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/12 μπορούν, λόγω της ίδιας της φύσεως της υποχρέωσεως αυτής, να θέσουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και να βλάψουν το περιβάλλον σε ένα μικρό έστω τμήμα του εδάφους κράτους μέλους (προπαρατεθείσα απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1999, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 70), όπως συνέβαινε και στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση της 7ης Απριλίου 1992, Επιτροπή κατά Ελλάδας.
- 100 Πρέπει επομένως να εξετασθεί αν η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι, κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, η Ιταλική Δημοκρατία είχε παραλείψει επί μακρόν να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει ότι τα απόβλητα που παράγονται στην Περιφέρεια Καμπανίας αξιοποιούνται ή διατίθενται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς χρήση διαδικασιών ή μεθόδων που ενδέχεται να βλάψουν το περιβάλλον.
- 101 Έστω και αν στο πλαίσιο της κατά το άρθρο 258 ΣΛΕΕ διαδικασίας διαπιστώσεως παραβάσεως εναπόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει ότι διαπράχθηκε η προβαλλόμενη παράβαση, προσκομίζοντας στο Δικαστήριο τα αναγκαία για τη διαπίστωση της παραβάσεως αυτής στοιχεία, χωρίς να μπορεί να στηριχθεί σε οποιοδήποτε τεκμήριο (απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2009, C-150/07, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψη 65 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, όταν πρόκειται για την εξακρίβωση της ορθής εφαρμογής στην πράξη των εθνικών διατάξεων για την ουσιαστική εφαρμογή της οδηγίας 2006/12, η Επιτροπή, η οποία δεν διαθέτει ίδια εξουσία διενέργειας ελέγχων στον τομέα αυτό, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα στοιχεία που παρέχονται από τυχόν καταγγέλλοντες, από δημόσιους ή ιδιωτικούς

οργανισμούς, από τον τύπο καθώς και από το ίδιο το οικείο κράτος μέλος (βλ., συναφώς, απόφαση της 26ης Απριλίου 2005, C-494/01, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 2005, σ. I-3331, σκέψη 43, και προπαρατεθείσα απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 28).

- 102 Εξ αυτού συνάγεται ιδίως ότι, εφόσον η Επιτροπή παρέσχε επαρκή στοιχεία από τα οποία προκύπτει το υποστατό ορισμένων πραγματικών περιστατικών που έχουν λάβει χώρα στο έδαφος του καθού κράτους μέλους, εναπόκειται στο εν λόγω κράτος μέλος να αμφισβητήσει με ουσιαστικό και εμπεριστατωμένο τρόπο τα προβληθέντα στοιχεία και τα συμπεράσματα που απορρέουν από τα στοιχεία αυτά (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1999, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψεις 84 και 86, καθώς και απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2008, C-189/07, Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 82).
- 103 Συναφώς, πρέπει καταρχάς να επισημανθεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία δεν αμφισβητεί ότι, κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, τα κατεσπαρμένα στο οδικό δίκτυο απόβλητα ανέρχονταν σε 55 000 τόνους, προστίθεντο δε στους 110 000 έως 120 000 τόνους αποβλήτων που ανέμεναν την επεξεργασία τους στους δημοτικούς χώρους εναποθήκευσης. Εν πάση περιπτώσει, τα δεδομένα αυτά προκύπτουν από το από 2 Μαρτίου 2008 σημείωμα του εντεταλμένου επιτρόπου που είχε επισυναφθεί στην απάντηση του ως άνω κράτους μέλους στην αιτιολογημένη γνώμη. Επιπλέον, κατά τα στοιχεία που παρέσχε το εν λόγω κράτος, ο πληθυσμός, εξοργισμένος από μια τέτοια συσσώρευση αποβλήτων, ανέλαβε την επιβλαβή για το περιβάλλον και για τη δική του υγεία πρωτοβουλία να προξενήσει πυρκαγιές στους σωρούς αποβλήτων.
- 104 Εκ των ανωτέρω προκύπτει συνεπώς προδήλως ότι στην Περιφέρεια Καμπανίας, το ως άνω κράτος μέλος δεν ήταν σε θέση να εκπληρώσει την υποχρέωση που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 2006/12 να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την απαγόρευση της εγκαταλείψεως, της απορρίψεως και της ανεξέλεγκτης διάθεσως των αποβλήτων.

- 105 Επίσης, πρέπει να υπομνησθεί ότι τα απόβλητα έχουν ιδιαίτερο χαρακτήρα, οπότε η συσσώρευσή τους, πριν ακόμη καταστούν επικίνδυνα για την υγεία, αποτελεί κίνδυνο για το περιβάλλον, λαμβανομένης υπόψη ιδίως της περιορισμένης δυνατότητας κάθε περιφέρειας ή τόπου να τα δέχεται (απόφαση της 9ης Ιουλίου 1992, C-2/90, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1992, σ. I-4431, σκέψη 30).
- 106 Συνεπώς, μια τέτοια συσσώρευση στο οδικό δίκτυο και στους προσωρινούς χώρους εναποθήκευσης τόσο μεγάλων ποσοτήτων αποβλήτων, όπως συνέβαινε στην Περιφέρεια Καμπανίας κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, αναμφισβήτητα δημιούργησε «κίνδυνο για το νερό, τον αέρα ή το έδαφος» καθώς και «για την πανίδα και τη χλωρίδα» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2006/12. Επιπλέον, τέτοιες ποσότητες αποβλήτων προκαλούν αναπόφευκτα «ενοχλήσεις από τις οσμές» κατά την έννοια της παραγράφου 1, στοιχείο β', του ως άνω άρθρου, ιδίως όταν τα απόβλητα παραμένουν επί μακρόν εκτεθειμένα σε οδούς και αυτοκινητοδρόμους.
- 107 Επιπλέον, λαμβανομένου υπόψη ότι δεν είναι διαθέσιμοι επαρκείς χώροι υγειονομικής ταφής, η ύπαρξη τέτοιων ποσοτήτων αποβλήτων εκτός των κατάλληλων και εγκεκριμένων χώρων εναποθήκευσης είναι ικανή να «βλά[ψει] [τις] τοποθεσίες και τα τοπία που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2006/12.
- 108 Ενόψει των εμπεριστατωμένων στοιχείων τα οποία προσκόμισε η Επιτροπή, ιδίως δε των διαφόρων αναφορών που καταρτίστηκαν από τις ίδιες τις ιταλικές αρχές και κοινοποιήθηκαν στα ευρωπαϊκά όργανα, καθώς και των αποκομμάτων τύπου που επισύναψε στην προσφυγή της, και λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας που υπομνήσθηκε με τις σκέψεις 80 και 81 της παρούσας αποφάσεως, η Ιταλική Δημοκρατία δεν μπορούσε να περιορισθεί στον ισχυρισμό ότι τα προσαπτόμενα πραγματικά περιστατικά δεν αποδεικνύονται ή ότι οι εναποθέσεις αποβλήτων στις οδούς, ιδίως στη Νεάπολη, δεν είναι προϊόν της βουλήσεώς της.

- 109 Επιπλέον, όπως υποστηρίζει ορθώς η Επιτροπή, το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/12 έχει προληπτική λειτουργία, υπό την έννοια ότι τα κράτη μέλη δεν πρέπει να εκθέτουν την υγεία του ανθρώπου σε κίνδυνο κατά τις εργασίες αξιοποίησης και διαθέσεως των αποβλήτων.
- 110 Πάντως, η ίδια η Ιταλική Δημοκρατία αναγνώρισε την επικινδυνότητα της καταστάσεως στην Περιφέρεια Καμπανίας για την υγεία του ανθρώπου, ιδίως με τις αναφορές και τα σημειώματα που απέστειλε στα ευρωπαϊκά όργανα. Συναφώς, οι αιτιολογικές σκέψεις του νομοθετικού διατάγματος 90, που κοινοποιήθηκε από την Ιταλική Δημοκρατία στην Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, αναφέρονται ρητώς στις «επιβαρυνμένες κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που είναι απόρροια της καταστάσεως έκτακτης ανάγκης [όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων] και μπορούν να θέσουν σε σημαντικό κίνδυνο τα θεμελιώδη δικαιώματα του πληθυσμού της Περιφέρειας Καμπανίας, ο οποίος εκτίθεται [...] σε κινδύνους όσον αφορά την υγιεινή, την υγεία και το περιβάλλον».
- 111 Κατά συνέπεια, τα στοιχεία που επικαλέσθηκε η Ιταλική Δημοκρατία στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής για να αποδείξει ότι η εν λόγω κατάσταση δεν είχε ουσιαστικά καμία συνέπεια, ή, εν πάση περιπτώσει, μικρό μόνο αντίκτυπο στην υγεία του ανθρώπου δεν μπορούν να αναιρέσουν τη διαπίστωση ότι η ανησυχητική κατάσταση της συσσωρεύσεως αποβλήτων στο οδικό δίκτυο εξέθεσε την υγεία του πληθυσμού σε ορισμένο κίνδυνο, κατά παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/12.
- 112 Ως εκ τούτου, η αιτίαση της Επιτροπής που αντλείται από παράβαση του άρθρου 4 της οδηγίας 2006/12 πρέπει να κριθεί βάσιμη.
- 113 Κατόπιν όλων των ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι η Ιταλική Δημοκρατία, παραλείποντας να λάβει για την Περιφέρεια Καμπανίας όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει ότι η αξιοποίηση και η διάθεση των αποβλήτων πραγματοποιείται χωρίς να

τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον, ειδικότερα δε παραλείποντας να δημιουργήσει κατάλληλο και ολοκληρωμένο δίκτυο εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4 και 5 της οδηγίας 2006/12.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ¹¹⁴ Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της Ιταλικής Δημοκρατίας στα δικαστικά έξοδα, αυτή δε ηττήθηκε, η Ιταλική Δημοκρατία πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 69, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Ηνωμένο Βασίλειο φέρει τα δικαστικά του έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Η Ιταλική Δημοκρατία, παραλείποντας να λάβει για την Περιφέρεια Καμπανίας όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει ότι η αξιοποίηση και η διάθεση των αποβλήτων πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον, ειδικότερα δε παραλείποντας να δημιουργήσει κατάλληλο και ολοκληρωμένο δίκτυο εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4 και 5 της οδηγίας 2006/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2006, περί των στερεών αποβλήτων.
- 2) Καταδικάζει την Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

- 3) Το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας φέρει τα δικαστικά του έξοδα.**

(υπογραφές)